

Nederlandse taal (mondelling taal) en communicatie

Kerdoel 1: De leerlingen leren communiceren met woorden, gebaren, picto's of met andere voor hen geëigende middelen (communicatie)

- 1.1. Communicatieve voorwaarden
- 1.2. Zinsbouw
- 1.3. Woordvorming
- 1.4. Voorzetsels en locatie aanduiden
- 1.5. Non-verbale communicatie

Kerdoel 2: De leerlingen leren gesproken taal begrijpen en gebruiken (taalbegrip)

- 2.1. Zinsbegrip
- 2.2. Denkrelaties

Kerdoel 3: De leerlingen leren deelnemen aan gesprekken in verschillende communicatieve situaties (gespreksvaardigheden)

- 3.1. Iemand iets vragen
- 3.2. Iets zeggen tegen iemand
- 3.3. Een gesprek voeren met een ander
- 3.4. Sociale routines

Kerdoel 4: De leerlingen leren een zo ruim mogelijke woordenschat begrijpen en gebruiken (Woordenschat)¹

- 4.1. Passieve woordenschat
- 4.2. Actieve woordenschat
- 4.3. Woorden omschrijven

Materiaal

We gebruiken voor het onderwijs in Nederlandse taal en communicatie:

- ✓ 'KO-Totaal' voor de onderbouw (en middenbouw) SO (6 projecten per jaar)
- ✓ 'De Taallessen voor 8-12 jarigen' voor de midden- en bovenbouw en de A-stroom VSO (6 projecten per jaar)
- ✓ 'De Taallessen voor 4 – 8 jaar', Praatboeken, Transparant, Top en in ons eigen materiaal (SharePoint-leerlijnen-leerlijn mondelinge taal- materialen).

We gebruiken de woordenlijsten van Ko-Totaal en Thijs en Toetsie. Voor de B-stroom in het VSO gebruiken we voor het onderwijs in woordenschat de woorden van Nieuwsbegrip. Voor leerlingen vanaf 6 jaar gebruiken we voor het onderwijs in de *gespreksvaardigheden* ook de methode STiP (Sociale Training in Praktijk).

¹ In de oorspronkelijke leerlijn van het CED heeft het kerndoel 4 (woordenschat) nummer 6. Kerndoel 4 is bij het CED lezen en kerndoel 5 schriftelijke taalvormen. Wij gebruiken aparte leerlijnen voor deze onderdelen. In de taallessen wordt verwezen naar de nummers van het CED.

kerndoel 1: De leerlingen leren communiceren met woorden, gebaren, picto's of met andere voor hen geëigende middelen

Niv.	1.1. Communicatieve voorwaarden	Materiaal, lessuggestie en afspraken
1	Richt zijn aandacht enkele seconden op gesproken taal, gebaren en/of mimiek Loopt niet weg als er tegen hem gesproken wordt Maakt geluiden of gebaren met een communicatieve intentie (om bijv. iets voor elkaar te krijgen)	-
2	Zit vijf minuten stil op een stoel bij een één-op-één gesprek Kijkt of luistert gericht en minstens 10 seconden naar gesproken taal, gebaren en/of mimiek Gebruikt woorden met communicatieve intentie (om bijv. iets voor elkaar te krijgen: die, eten)	-
3	Zit vijf minuten stil op een stoel bij het luisteren naar muziek of gezamenlijke instructie	-
4	Zit vijf minuten stil op een stoel bij het luisteren naar medeleerlingen (in kringgesprek) Kijkt een ander aan bij luisteren in een één-op-één situatie	-
5	Laat een ander uitspreken tijdens een gesprek Laat een ander merken dat hij hem hoort (knikken, opkijken)	-
6	Luistert en reageert op het juiste moment in een één-op-ééngesprek Kijkt de ander aan bij het zelf spreken in een één-op-één gesprek en bij kringgesprekken Kijkt andere leerlingen aan wanneer zij spreken, switcht tussen verschillende sprekers (in kringgesprek)	-
7	Luistert en reageert tijdens een kringgesprek op het juiste moment	-
8	Schat in een vrije situatie in wat een juist moment van beginnen, luisteren en reageren is (op de gang of op het schoolplein)	-

kerndoel 1: De leerlingen leren communiceren met woorden, gebaren, picto's of met andere voor hen geëigende middelen

Niv.	1.2. Zinsbouw	Materiaal, lessuggestie en afspraken
1	-	<i>Zie ook Top; Map 2 (syntaxis)</i>
2	Gebruikt <i>ja</i> en <i>nee</i> Gebruikt losse woorden (<i>mamma, pop, bah</i>)	Communicatie in de groep Basboeken, Ko-totaal (praatplaten), Prentenboeken, Praatboeken ² , Werkbladen van Transparant (te leen bij logopedie) ³
3	Gebruikt tweewoर्डzinnen (Tom drinken, Sanne spelen)	Communicatie in de groep Basboeken, Ko-totaal (praatplaten), Prentenboeken, Praatboeken en Werkbladen van Transparant (te leen bij logopedie)
4	Maakt driewoर्डzinnen in tegenwoर्डige tijd met onderwerp en werkwoórd (hoeft nog niet altijd correct) (<i>Erik spelen niet</i>) Gebruikt de ontkenning <i>niet</i>	Communicatie in de groep Basboeken, Ko-totaal (praatplaten), Prentenboeken, Praatboeken (te leen bij logopedie)
5	Maakt vierwoर्डzinnen Gebruikt het persoonlijke voornaamwoórd <i>ik</i> en <i>jij</i> Maakt zinnen met een voltooid deelwoórd (ik heb gefietst) Gebruikt zinnen met gebiedende wijs (geef die auto terug) Gebruikt bijvoeglijke naamwoorden (Tom heeft blote voeten)	Werkbladen van Transparant (te leen bij logopedie)
6	Maakt vijfwoर्डzinnen Gebruikt het bezittelijke voornaamwoórd <i>mijn</i> en <i>jouw</i> Gebruikt de ontkenningen <i>geen</i> en <i>niemand</i> Maakt zinnen in de verleden tijd met ovt met regelmatige vormen (ik fietste)	Werkbladen van Transparant (te leen bij logopedie) Praatboeken
7	Gebruikt de derde persoon enkelvoud (hij/zij) in zinnen Gebruikt het bezittelijke voornaamwoórd <i>hem/zijn</i> en <i>haar</i> Gebruikt de ontkenning <i>niets</i> Gebruikt <i>nu, vanochtend, vanmiddag, vanavond</i> met de juiste werkwoórdstijd	Werkbladen van Transparant (te leen bij logopedie) Koppeling met leerlijn tijd niveau 5; 'Gebruikt de tijdsbegrippen nu, straks, vanochtend, vanmiddag, vanavond.'
8	Gebruikt het persoonlijke voornaamwoórd <i>wij, jullie</i> en <i>zij</i> Gebruikt de ontkenning <i>nooit</i> Maakt zinnen in de verleden tijd met ovt met onregelmatige vormen (ik blies, dronk, viel)	Werkbladen van Transparant (te leen bij logopedie) Praatboeken

² Er zijn praatboeken uitgegeven door Edudesk op A, B en C-niveau over de badkamer, de boerderij, boodschappen, Dat ben ik, december, dierentuin, eten, feest, Pasen, school, vakantie, winter, wonen en ziek zijn.

³ Transparant, een helder oefenprogramma voor taalontwikkeling. Uitgegeven door Baert, Postbus 134 te Axel. 040-2572612

	Gebruikt tijdsaanduidingen als <i>morgen, gisteren, vandaag</i> met de juiste werkwoordstijd	Koppeling met leerlijn tijd niveau 6; 'Benoemt gister(en) morgen en past dit toe.'
9	Gebruikt het bezittelijke voornaamwoord <i>onze, jullie</i> en <i>hun</i> Gebruikt de ontkenning <i>nergens</i> Gebruikt zinnen met een toekomstige tijd (hij zal gaan fietsen) Gebruikt <i>eerst, straks, dan, daarna, eerste, laatste, volgende</i> met de juiste werkwoordstijd	Werkbladen van Transparant (te leen bij logopedie) Koppeling met leerlijn tijd van rekenen niveau 7; 'Gebruikt hete begrip volgende.' Koppeling met leerlijn rekenhandelingen (ordenen) tot niveau 6. Ook koppeling met (nog) niet ingevoerde leerlijn 'tijd' onderdeel tijdsbegrippen.
10	Gebruikt zinnen met een meewerkend voorwerp Gebruikt bijzinnen Gebruikt middel-doelrelaties met het woord <i>om</i> Gebruikt <i>zo meteen, na, ervoor</i> met de juiste werkwoordstijd	Werkbladen van Transparant (te leen bij logopedie) Ook koppeling met (nog) niet ingevoerde leerlijn 'tijd' onderdeel tijdsbegrippen.
11	Gebruikt zinnen met een bepaling van tijd (morgen kom ik langs) Gebruikt oorzaak-gevolgrelaties (<i>dat komt doordat, dus</i>) Gebruikt verschillende voegwoorden (<i>zoals, want, omdat, als, waardoor, voordat, nadat</i>)	Werkbladen van Transparant (te leen bij logopedie)

kerndoel 1: De leerlingen leren communiceren met woorden, gebaren, picto's of met andere voor hen geëigende middelen

Niv.	1.3. Woordvorming	Materiaal, lessuggestie en afspraken <i>Zie ook Top; map 2 (morfologie)</i>
1	-	
2	-	
3	Past op bekende woorden de regelmatige meervoudsregel toe met -en (<i>kip, kippen</i>)	Praatboeken, Transparant, SharePoint
4	Past op bekende woorden de regelmatige meervoudsregel toe met -s (<i>varken-varkens</i>)	Praatboeken, Transparant, SharePoint
5	Past de regelmatige meervoudsregel toe op alle woorden	Praatboeken ⁴ , Transparant, SharePoint
6	Past op bekende woorden de verkleinwoordregel toe (<i>-je, -kje, -pje, -tje, -etje</i>)	Woordenlijst ⁵ , Praatboeken, Transparant, SharePoint
7	Past de verkleinwoordregel toe op alle woorden (<i>-je, -kje, -pje, -tje, -etje</i>)	Praatboeken, Transparant, SharePoint
8	Gebruikt regelmatige vormen van de vergrotende en overtreffende trap (<i>slim, slimmer, slimst</i>)	Praatboeken, Transparant, SharePoint
9	Gebruikt onregelmatige vormen van de vergrotende en overtreffende trap (<i>meer, meest</i>)	Praatboeken, Transparant, SharePoint
10	Past de klankveranderende meervoudsregel toe (<i>dag-dagen</i>)	Praatboeken, Transparant, SharePoint

⁴ Poes-poezen, koe-koeien

⁵ De verkleinwoordregel -kje vinden wij het minst belangrijk, onder vermelding door naar het volgende niveau

kje	pje	tje	etje
koninkje	boompje	varkentje, kuikentje	kippetje, biggetje
harinkje	filmpje	koetje	bloemetje
woninkje	raampje	Appeltje, ezeltje	jongetje
kettinkje		baby'tje	pilletje, belletje, balletje
		kaboutertje	tangetje, slangetje
		omaatje, sleetje,	bonnetje
		autootje, ruzietje	

kerndoel 1: De leerlingen leren communiceren met woorden, gebaren, picto's of met andere voor hen geëigende middelen

Niv.	1.4. Voorzetsels en locatie aanduiden	Materiaal, lessuggestie en afspraken
1	Begrijpt <i>in</i> en <i>uit</i>	Lichaamsgebonden (Werkblad van Transparant (te leen bij logopedie) in bed en in bad
2	Begrijpt <i>op</i> en <i>af</i> Benoemt <i>in</i> en <i>uit</i>	Op het krukje, af het krukje. Op de tafel, af de tafel. In de hoepel, uit de hoepel. In de tent, uit de tent.
3	Begrijpt <i>voor</i> en <i>achter</i> Benoemt <i>op</i> en <i>af</i>	Lichaamsgebonden (Werkbladen van Transparant, Praatboeken te leen bij logopedie), SharePoint
4	Begrijpt <i>naast</i> , <i>onder</i> , <i>naar</i> , <i>hier</i> Benoemt <i>voor</i> en <i>achter</i> Benoemt <i>op</i> en <i>onder</i>	Begrippendiagram, consequent gebruik in de klassensituatie (naar de wc), oefenen tijdens het buitenspelen, Werkbladen van Transparant, Praatboeken (te leen bij logopedie), SharePoint
5	Begrijpt de voorzetsels <i>voorbij</i> , <i>verder</i> , <i>middenin</i> Benoemt <i>naast</i> , <i>onder</i> , <i>naar</i> , <i>hier</i>	Oefenen tijdens het buitenspelen, verkeer Werkbladen van Transparant, Praatboeken (te leen bij logopedie), SharePoint
6	Benoemt <i>boven</i> , <i>beneden</i> , <i>van</i> en <i>naar</i> Begrijpt links en rechts	Oefenen tijdens het buitenspelen, verkeer en de schrijfles Werkbladen van Transparant, Praatboeken (te leen bij logopedie), SharePoint
7	Benoemt <i>tussen</i> , <i>bovenin</i> , <i>onderin</i> , <i>in het midden van</i> Gebruikt links en rechts	Oefenen tijdens het buitenspelen, verkeer en de schrijfles Werkbladen van Transparant, Praatboeken (te leen bij logopedie), SharePoint
8	Benoemt <i>dichtbij</i> , <i>veraf</i> , <i>dichterbij</i> , <i>verder af</i> Gebruikt voorzetsels in combinatie met <i>rechts</i> en <i>links</i> (<i>rechtsachter</i> , <i>linksvoor</i>)	Oefenen tijdens het buitenspelen en verkeer.
9	Vindt de weg in een bekende omgeving na een aanwijzing met tijd en plaats (<i>de eerste weg links</i>)	Oefenen tijdens verkeer
10	Benoemt <i>even ver</i> , <i>dichtst bij</i> , <i>verst af</i> Legt de weg uit in een bekende omgeving m.b.v een aanwijzing met tijd en plaats (<i>de eerste deur links</i>)	Oefenen tijdens verkeer
11	Vindt de weg in een bekende omgeving na een uitleg van een ander met meerdere plaats- en tijdsbepalingen (<i>eerst naar links, dan naar rechts</i>)	Oefenen tijdens verkeer
12	Legt de weg uit in een bekende omgeving m.b.v meerdere plaats- en tijdsbepalingen (<i>eerst naar links, dan naar rechts</i>)	Oefenen tijdens verkeer

kerndoel 1: De leerlingen leren communiceren met woorden, gebaren, picto's of met andere voor hen geëigende middelen

Niv.	1.5. Non-verbale communicatie	Materiaal, lessuggestie en afspraken
1	Reageert op gezichtsuitdrukkingen en lichaamshoudingen die gevoelens uitdrukken (<i>boosheid, verdriet en blijheid</i>) Gebruikt gebaren en gezichtsuitdrukkingen om gevoelens kenbaar te maken (<i>verdriet, boosheid en blijheid</i>) Knikt als hij <i>ja</i> bedoelt en schudt met zijn hoofd als hij <i>nee</i> bedoelt	STiP
2	Begrijpt minstens 10 ondersteunende of natuurlijke gebaren	Eten, drinken, huis, stop, gym, zwemmen, plassen /wc, fruit (eten), brood (eten), goede morgen, boek lezen, puzzelen, spelen
3	Trekt de schouders op en gebruikt een vraagmimiek als hij het niet begrijpt Gebruikt gebaren die bij een bepaalde uitdrukking horen (<i>joepie!, het is zó groot</i>)	Afspraak: Als de leerling zich op een andere manier of alleen verbaal uitdrukt achten we dit onderdeel behaald.
4	Begrijpt 2 ondersteunende of natuurlijke gebaren in combinatie met elkaar om te communiceren (<i>iemand aanwijzen en eetgebaar maken -> kom je eten?</i>)	Afspraak: We gebruiken en leren in principe de ondersteunende gebaren aan. Afspraak: Als de leerling gesproken taal begrijpt, is dit niveau n.v.t.
5	Gebruikt 2 ondersteunende of natuurlijke gebaren in combinatie met elkaar om te communiceren (<i>iemand aanwijzen en armzwaai maken -> kom eens hier</i>)	Afspraak: Als de leerling gesproken taal begrijpt, is dit niveau n.v.t.
6	Reageert op lichaamshouding van een medeleerling (<i>(on)geïnteresseerde houding</i>)	Ook oefenen bij de leerlijn soc. emot. ontw.
7	Geeft een boodschap door, zoals verveling of verbazing d.m.v. eigen lichaamshouding en mimiek	Ook oefenen bij de leerlijn soc. emot. ontw.
8	Maakt d.m.v. eigen lichaamshouding en mimiek duidelijk dat iets belangrijk voor hem is	Ook oefenen bij de leerlijn soc. emot. ontw.

kerndoel 2: De leerlingen leren gesproken taal begrijpen en gebruiken

Niv.	2.1. Zinsbegrip	Materiaal, lessuggestie en afspraken <i>Zie ook Top: Map 2 (Pragmatiek)</i>
1	Reageert zichtbaar op verschillende intonatie toonhoogtes, zoals vragend, streng, rustig Begrijpt losse woorden (heet, drinken, schoenen, zitten)	
2	Begrijpt driewoordzinnen	
3	Begrijpt vijfwoordzinnen Begrijpt logische opdrachten (gekoppeld aan de huidige, actuele situatie)	
4	Begrijpt zinnen met aanduidingen als <i>nu, eerst, dan, straks, daarna</i> Begrijpt zinnen met tijdsaanduidingen als <i>vanochtend, vanmiddag, vanavond</i> Begrijpt zinnen met aanduidingen als <i>eerste, laatste, volgende</i> Begrijpt niet logische opdrachten (opdrachten/ zinnen buiten de actuele situatie)	
5	Begrijpt zinnen met aanduidingen als <i>later, eerder, vorige</i> (we gaan eerder naar binnen, de bus komt later) Begrijpt zinnen met tijdsaanduidingen als <i>vandaag, gisteren, morgen</i>	
6	Begrijpt zinnen met aanduidingen als <i>wanneer</i> en <i>erna</i> (eerst mag Stan, jij mag erna)	
7	Begrijpt zinnen en bijzinnen met de voegwoorden <i>als, zodat, waarmee, wanneer</i> Begrijpt zinnen en bijzinnen met de voegwoorden <i>en, dan, waarna, toen, nadat, voordat</i>	
8	Begrijpt zinnen en bijzinnen met de voegwoorden, <i>zoals, want, omdat, als, waardoor</i>	
9	Begrijpt een aantal zinnen die met elkaar samenhangen Begrijpt middel-doelrelaties met het woord <i>om</i>	
10	Begrijpt oorzaak-gevolgrelaties	
11	-	
12	-	

kerndoel 2: De leerlingen leren gesproken taal begrijpen en gebruiken

Niv.	2.2. Denkrelaties	Materiaal, lessuggestie en afspraken
1	Wijst twee identieke voorwerpen aan als er vier voorwerpen liggen	<i>Zie ook Top; Map 2 (pragmatiek)</i>
2	Herkennt de kleuren rood, geel, blauw, groen Wijst aan of een voorwerp groot of klein is	
3	Koppelt de begrippen <i>prettig</i> en <i>niet prettig</i> aan verschillende voorwerpen en situaties Wijst aan of een voorwerp (het)zelfde, anders of verschillend is Wijst aan wat er niet bij hoort bij voorwerpen met grote waarneembare verschillen	
4	Beoordeelt of iets raar is (in de winter geen jas, maar een bikini aandoen) Begrijpt eenvoudige afspraken en regels	
5	Legt een logische reeks van drie plaatjes in tijdopbouw op goede volgorde Benoemt het verschil tussen <i>vroeg-laag</i> , <i>kort - lang</i> en <i>weinig-veel</i>	
6	Legt een logische reeks van vier plaatjes in tijdopbouw op volgorde	
7	Legt na een voorbeeld drie plaatjes met oorzaak-middel-doel op volgorde Begrijpt meer complexe oorzaak en gevolg redematies (eerlijk-oneerlijk)	
8	Legt drie plaatjes met oorzaak-middel-doel op volgorde en geeft een toelichting Begrijpt genuanceerde en abstracte begrippen rond oorzaak, gevolg en oplossing (slim-dom, aardig-onaardig, oud-nieuw, erg-niet erg)	
9	Generaliseert en sluit uit en geeft een toelichting (een paard en een koe zijn boerderijdieren, een hond is geen boerderijdier maar een huisdier)	
10	Motiveert een antwoord	
11	Vertelt hoe een gegeven situatie kan aflopen	
12	Maakt een samenvatting van de inhoud	

kerndoel 3: De leerlingen leren deelnemen aan gesprekken in verschillende communicatieve situaties

Niv.	3.1. Iemand iets vragen	Materiaal, lessuggestie en afspraken
		<i>Zie ook STiP</i>
1	Trekt met geluiden, gebaren of mimiek actief aandacht als hij iets wil vragen	
2	Vraagt een bekende met losse woorden gericht om een voorwerp of actie (bal? drinken?) Gebruikt vragende intonatie in een vragende eenwoordzin (hap?)	
3	Stelt een bekende een korte vraag (Sanne spelen? Appel eten?)	
4	Vraagt om herhaling wanneer iets niet wordt verstaan (wat? hè?) Stelt een vraag aan een onbekende in een vertrouwde omgeving (wie ben jij?)	
5	Vraagt netjes om herhaling wanneer iets niet wordt verstaan (wat zegt u?) Vraagt de leerkracht of hij hem iets mag vragen	
6	Vraagt om uitleg of verduidelijking wanneer hij iets niet begrijpt (hoe moet dat? Wat is dat?)	
7	Stelt een wedervraag nadat hem iets gevraagd wordt (en in welke klas zit jij?)	
8	Vraagt een bekende naar zijn gevoelens en wensen (waarom ben je verdrietig?)	
9	Vraagt informatie aan een onbekende persoon in een onbekende omgeving (waar is de brievenbus?)	
10	Stelt vragen aan verschillende personen in een groepsgesprek	
11	Vraagt een onbekende naar zijn gevoelens en wensen (hoe kan ik u helpen, wat wilt u drinken?)	
12	Houdt zijn vraag kort als hij ziet dat de ander haast heeft	

kerndoel 3: De leerlingen leren deelnemen aan gesprekken in verschillende communicatieve situaties

Niv.	3.2. Iets zeggen tegen iemand	Materiaal, lessuggestie en afspraken Zie ook STiP
1	Trekt met geluid, gebaar of mimiek actief aandacht als hij iets wil zeggen	
2	Maakt met een enkel woord duidelijk wat hij wil zeggen (plassen) Zegt <i>nee</i> als hij iets niet wil	
3	Maakt in een gesprek wensen of gevoelens kenbaar, n.a.v. vragen van een volwassene (<i>limonade juf</i>) Noemt een naam om duidelijk te maken dat hij iets tegen diegene wil zeggen (Tim, kijk!)	
4	Maakt in een gesprek met een bekende volwassene wensen of gevoelens kenbaar (<i>Lotte buiten spelen</i>)	
5	Hanteert de juiste aanspreekvorm voor bekende en onbekende gesprekspartners, bijv. jij/u	
6	Vertelt over iets dat hij heeft beleefd en hoe hij zich daarbij voelde (<i>ik zag een spin en was bang</i>) Uit zijn gevoel richting een ander zonder uitleg (ik vind jou aardig/ lief, ik ben boos)	
7	Geeft informatie aan een bekende waarbij de te geven informatie geheel duidelijk is Legt zijn gevoel richting een ander uit (<i>ik vind jou lief, omdat je me helpt, ik ben boos, omdat...</i>) Geeft een bekende een waarschuwing (pas op voor die bal, hou op ik word boos)	
8	Geeft informatie aan een onbekende waarbij de te geven informatie geheel duidelijk is (in veilige context) Weigert een voorstel en legt uit waarom (ik ga niet mee, omdat) Geeft een onbekende een waarschuwing (pas op, er komt een auto aan)	
9	Begint zijn verhaal over een gebeurtenis met verduidelijking van tijd, plaats en personen Maakt in zijn verhaal duidelijk of het om heden, verleden, toekomst gaat Uit in een gesprek met een onbekende op een correcte manier zijn gevoelens en wensen (<i>ik wil liever een andere taak doen</i>)	
10	Vertelt een duidelijk verhaal over een onderwerp buiten het hier en nu (bij een spreekbeurt) Vertelt in een situatie waarin hij haast heeft, duidelijk wat hij wil vertellen	
11	Motiveert zijn mening of wensen in een gesprek met meerdere personen (<i>ik vind dat goed omdat, ik wil graag buiten eten</i>) Herkent haast bij een ander en past zijn verhaal aan zonder dat het onduidelijk wordt (<i>houdt het kort</i>)	
12	Past informatie die hij geeft aan de voorkennis van zijn gesprekspartner aan (<i>ik ben bij Jan geweest, ik ben bij een vriend geweest</i>)	

kerndoel 3: De leerlingen leren deelnemen aan gesprekken in verschillende communicatieve situaties

Niv.	3.3 Een gesprek voeren met een ander	Materiaal, lessuggestie en afspraken <i>Zie ook STiP</i>
1	Reageert op communicatie van de leerkracht	
2	Neemt initiatief in de communicatie met anderen	
3	Geeft antwoord op een vraag als die direct aan hem gesteld wordt	
4	Vertelt iets in de kring als hij daartoe wordt uitgenodigd	
5	Neemt het woord in een (kring)gesprek	
6	Begrijpt en gebruikt woorden om het gesprek op gang te houden Blijft bij het onderwerp van het gesprek Geeft en neemt de beurt in een gesprek	
7	Neemt deel aan een eenvoudig gesprek met meerdere mensen	
8	Spreekt met anderen af wat er gedaan moet worden (ik leg de mat neer, doe jij de pion?)	
9	Neemt deel aan een formeel gesprek met één gesprekspartner Maakt een grapje in gesprek met een ander Past woordkeuze aan zijn gesprekspartner aan (verschil vrienden / volwassenen)	
10	Neemt deel aan een formeel gesprek met twee of meer ongelijkwaardige gesprekspartners (stagegesprek) Rondt eerst het oude onderwerp af voordat hij een nieuw onderwerp aansnijdt (niet van de hak op de tak)	
11	Houdt zich staande in een gesprek met meerdere personen dat leidt tot een gezamenlijk besluit	
12	Houdt zich staande in een gesprek met een onbekende, waarbij informatie uitgewisseld wordt (bijv. bij de huisarts of aan een loket) Voert een vlot gesprek met behulp van non-verbaal en verbaal communicatief gedrag Voegt wezenlijke informatie toe aan informatie die een ander gaf (dat is omdat)	

kerndoel 3: De leerlingen leren deelnemen aan gesprekken in verschillende communicatieve situaties

Niv.	3.4. Sociale routines	Materiaal, lessuggestie en afspraken <i>Zie ook STiP/groepsregels</i>
1	Kent de functie van zwaaien bij komen en weggaan	
2	Reageert met zwaaien, vrolijk gedrag, 'dag' bij komen en gaan	
3	Begroet op verschillende manieren (hoi, zwaaien, naar iemand toe komen) Neemt op verschillende manieren afscheid (dag, doe, zwaaien)	
4	Feliciteert een ander Bedankt een ander op verschillende manieren	
5	Geeft een complimentje over het uiterlijk of een product (mooie jas, mooie tekening) Verontschuldigt zich wanneer dat gepast is (sorry) Vraag om toestemming (mag ik drinken?) Stelt zichzelf voor door zijn voornaam te noemen	
6	Gebruikt troostende woorden om een ander te troosten (stil maar, gaat het?) Stelt zichzelf netjes voor (ik ben Wouter Smit)	
7	Gebruikt woorden om beleefdheid uit te drukken (dank u, sorry, mag ik iets vragen)	
8	Nodigt een ander uit, heet hem welkom, en biedt hem iets aan Stelt iemand anders voor	
9	Geeft een complimentje over een handeling of gedrag (je hebt me goed geholpen, wat aardig van je) Reageert op een complimentje	
10	Geeft kritiek (negatieve beoordeling) Reageert op kritiek	
11	Geeft (geen) toestemming Reageert op een verontschuldiging	
12	Kan op een tactvolle en duidelijke manier iemand slecht nieuws vertellen	

kerndoel 4: De leerlingen leren een zo ruim mogelijke woordenschat begrijpen en gebruiken

Niv.	4.1. Passieve woordenschat	Materiaal, lessuggestie en afspraken
1	Zoekt met de leerkracht naar verstopte concrete voorwerpen en geeft uiting aan verrassing Wijst de juiste persoon aan als een bepaalde naam wordt genoemd (mamma, pappa)	Praktijk
2	Wijst bij het benoemen van 20 verschillende woorden het juiste voorwerp aan Begrijpt woorden, symbolen of gebaren voor goed en fout, ja en nee	Zie woordenlijsten Ko-Totaal en Taallessen
3	Reageert op begrippen die de leerkracht aanleert (zeg: rode auto en de leerling rijdt de rode auto in de garage) Wijst verschillende voorwerpen en handelingen aan die duidelijk verschillen (lang en kort touw, volle en lege beker) Koppelt de begrippen warm en koud aan verschillende voorwerpen	Praktijk, Ko-Totaal, Taallessen Zie ook Rekenhandelingen (Seriant) Transparant
4	Wijst verschillende voorwerpen en handelingen aan waar een klein verschil tussen zit (bekers met meer en minder vloeistof, hogere en lagere tafel)	Mini loco oefening 'een klein verschil' Zie ook rekenhandelingen
5	Raadt woorden bij een omschrijving met een aantal kenmerken	Voorwerpen, memory en lotto plaatjes
6	Herkent of woorden wel of niet passen in een logisch verhaal	
7	Merkt door de woordkeuze van de leerkracht op dat er iets niet klopt Begrijpt synoniemen (kop, mok) Begrijpt homoniemen (kop, kop)	Twee woorden zijn elkaars synoniem als zij min of meer dezelfde betekenis hebben. auto – wagen, google op synoniemenlijst Twee woorden zijn elkaars homoniemen als ze dezelfde uitspraak hebben en tot dezelfde woordsoort behoren, maar geheel verschillende betekenissen hebben; bank, sla, naar, bloem, knop
8	Vraagt hulp om achter de betekenis van een woord te komen	Groepsregel afspreken op niveau van de groep

kerndoel 4: De leerlingen leren een zo ruim mogelijke woordenschat begrijpen en gebruiken

Niv.	4.2. Actieve woordenschat	Materiaal, lessuggestie en afspraken
1	Imiteert klanken en woorden Kijkt naar een voorwerp als een ander het woord <i>die</i> zegt en naar het voorwerp wijst	Praktijk
2	Benoemt 10 woorden met ondersteuning van concreet materiaal (picto's, foto's) Benoemt zijn eigen naam. Benoemt de namen van enkele klasgenoten Benoemt en wijst <i>mamma, pappa, broer</i> en <i>zus, opa</i> en <i>oma</i> aan op een afbeelding	De 10 woorden zijn: <i>bal, boek, puzzel, appel, beke bord, stoel, tafel</i> en <i>jas</i> . Praktijk Praktijk Taalles; thema 2; <i>Mijn familie</i>
3	Gebruikt zelfstandige naamwoorden en werkwoorden Gebruikt <i>die</i> en <i>dat</i> om het aanwijzen van een voorwerp te ondersteunen	Top; map 1 Ik & Ko: <i>Bij mij thuis</i>
4	Gebruikt nieuwe geleerde woorden in zinnen Gebruikt bijvoeglijke naamwoorden Vult zinnen met een functioneel aspect aan d.m.v. woorden, wijzen of gebaren (<i>Pas op ik kom er aan. Ik druk op de ... [toeter]</i>) Gebruikt <i>die</i> en <i>dat</i> met een zelfstandig naamwoord (<i>die jongen, dat meisje</i>)	Praktijk Top; map 2 Praktijk Transparant; blz. 2, 3, 10, 12A, 37, 38, 42, 45, 56
5	Gebruikt nieuwe woorden in gesprekken met bekenden Drukt verbaal onbegrip uit bij onbegrip	Groepsregel afspreken op niveau van de groep
6	Vraagt om verduidelijking van de betekenis van een woord	Groepsregel afspreken op niveau van de groep
7	Gebruikt nieuwe woorden in verschillende situaties Gebruikt de lidwoorden <i>de, het</i> en <i>een</i> bij bekende zelfstandige naamwoorden Gebruikt <i>dit</i> en <i>deze</i> om het aanwijzen van een voorwerp te ondersteunen	Map 1; woordenschat: <i>de dieren</i> Transparant: blz. 2, 3, 10, 12A, 37, 38, 42, 45, 56
8	Gebruikt lidwoorden en aanwijzend voornaamwoorden in verschillende contexten Gebruikt bij nieuwe woorden het bijhorende lidwoord Gebruikt <i>dit</i> (verwijzend naar <i>het</i>) en <i>deze</i> (verwijzend naar <i>de</i>)	

kerndoel 4: De leerlingen leren een zo ruim mogelijke woordenschat begrijpen en gebruiken

Niv.	4. 3. Woorden omschrijven	Materiaal, lessuggestie en afspraken
3	Beschrijft één duidelijk kenmerk bij een concreet voorwerp, een handeling of een gevoel (<i>kleur, grootte, boos, blij, etc.</i>)	Praktijk. Top; map 2 bijvoeglijk naamwoorden
4	Benoemt één functioneel aspect van een bekend woord (het rijdt, het is eetbaar, etc.)	Mogelijkheden; auto (rijdt), brood (eten), jas (pakken/aandoen), ogen (kijken), neus (ruiken), b (slapen), boek (lezen), bal (gooien), potlood (kleuren/tekenen/schrijven), sokken/schoenen (aandoen)
5	Benoemt drie aspecten van een bedoeld woord (het is groen, rond en je kunt het eten)	
6	Omschrijft een concreet woord, zodat een ander het plaatje vindt (<i>in een reeks foto's wordt het juiste woord door een ander gevonden</i>)	Communicatiespel
7	Omschrijft een concreet woord waarbij in elk geval de categorie duidelijk wordt (<i>speelgoed, eten</i>) Verzint woorden die bij een voorwerp passen (bij een auto hoort een band, stuur, radio)	Voorwerpen, memory en lotto plaatjes
8	Omschrijft een concreet woord, waarbij een ieder het woord begrijpt	Drama
9	Benoemt zelf een voorbeeld van een homoniem Legt uit wat een woord betekent door het uit te beelden	Twee woorden zijn elkaars homoniemen als ze dezelfde uitspraak hebben en tot dezelfde woordsoort behoren, maar geheel verschillende betekenissen hebben; bank, sla, naar
10	Legt uit wat een woord betekent met behulp van een bekende context	
11	Geeft een synoniem van een woord Legt uit wat een woord betekent met behulp van de context	Twee woorden zijn elkaars synoniem als zij min of meer dezelfde betekenis hebben. auto – wagen, google op synoniemenlijst